שהמרו זה את זה אמרו כל מי שילך ויקניט את הלל יטול ד' מאות זוז אמר אחד מהם אני אקניטנו אותו היום ע"ש היה והלל חפף את ראשו הלך ועבר על פתח ביתו אמר מי כאן הלל מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו אמר לו בני מה אתה מבקש א"ל שאלה יש לי לשאול א"ל שאל בני שאל מפני מה ראשיהן של בבליים סגלגלות א"ל בני שאלה גדולה שאלת מפני שאין להם חיות פקחות הלך והמתין שעה אחת חזר ואמר מי כאן הלל מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו אמר לו בני מה אתה מבקש א"ל שאלה יש לי לשאול א"ל שאל בני שאל מפני מה עיניהן של תרמודיין תרוטות אמר לו בני שאלה גדולה שאלת מפני שדרין בין החולות הלך והמתין שעה אחת חזר ואמר מי כאן הלל מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו א"ל בני מה אתה מבקש א"ל שאלה יש לי לשאול א"ל שאל בני שאל מפני מה רגליהם של אפרקיים רחבות א"ל בני שאלה גדולה שאלת מפני שדרין בין בצעי המים אמר לו שאלות הרבה יש לי לשאול ומתירא אני שמא תכעוס נתעטף וישב לפניו א"ל כל שאלות שיש לך לשאול שאל א"ל אתה הוא הלל שקורין אותך נשיא ישראל א"ל הן א"ל אם אתה הוא לא ירבו כמותך בישראל א"ל בני מפני מה א"ל מפני שאבדתי על ידך ד' מאות זוז א"ל הוי זהיר ברוחך כדי הוא הלל שתאבד על ידו ד' מאות זוז וד' מאות זוז והלל לא יקפיד: ת"ר מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו כמה תורות יש לכם אמר לו שתים תורה שבכתב ותורה שבעל פה א"ל שבכתב אני מאמינך ושבעל פה איני מאמינך גיירני ע"מ שתלמדני תורה שבכתב גער בו והוציאו בנזיפה בא לפני הלל גייריה יומא קמא א"ל א"ב ג"ד למחר אפיך ליה א"ל והא אתמול לא אמרת לי הכי א"ל לאו עלי דידי קא סמכת דעל פה נמי סמוך עלי: שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי א"ל גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת דחפו באמת הבנין שבידו בא לפני °הלל א)גייריה אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור: שוב מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחורי בית המדרש ושמע קול סופר שהיה אומר [1]ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד אמר הללו למי אמרו לו לכהן גדול אמר אותו נכרי בעצמו אלך ואתגייר בשביל שישימוני כהן גדול בא לפני שמאי אמר ליה גיירני על מנת שתשימני כהן גדול דחפו באמת הבנין שבידו בא לפני הלל גייריה א"ל כלום מעמידין מלך אלא מי שיודע טכסיסי מלכות לך למוד טכסיסי מלכות הלך וקרא כיון שהגיע [2]והזר הקרב יומת אמר ליה מקרא זה על מי נאמר א"ל אפי' על דוד מלך ישראל נשא אותו גר קל וחומר בעצמו ומה ישראל שנקראו בנים למקום ומתוך אהבה שאהבם קרא להם [3]בני בכורי ישראל כתיב עליהם והזר הקרב יומת גר הקל שבא במקלו ובתרמילו על אחת כמה וכמה בא לפני שמאי א"ל כלום ראוי אני להיות כהן גדול והלא כתיב בתורה והזר הקרב יומת בא לפני הלל א"ל ענוותן הלל ה)ינוחו לך ברכות על ראשך שהקרבתני תחת כנפי השכינה לימים נזדווגו שלשתן למקום אחד אמרו קפדנותו של שמאי בקשה לטורדנו מן העולם ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה: אמר ר"ל מאי דכתיב [4]והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת וגו' אמונת זה סדר זרעים עתיך זה סדר מועד חוסן זה סדר נשים ישועות זה סדר נזיקין חכמת זה סדר קדשים ודעת זה סדר טהרות ואפ"ה [4]יראת ה' היא אוצרו אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו א)נשאת ג)ונתת באמונה ב)קבעת עתים לתורה עסקת בפו"ר צפית לישועה פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר ואפ"ה אי יראת ה' היא אוצרו אין אי לא לא משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חיטין לעלייה הלך והעלה לו א"ל עירבת לי בהן קב חומטון א"ל לאו א"ל מוטב אם לא העליתה: תנא דבי ר"י ד)מערב אדם קב חומטון בכור של תבואה ואינו חושש: אמר רבה בר רב הונא כל אדם שיש בו תורה ואין בו

יראת

שהמרו. נתערבו כמו שממרין את היוניס דסנהדרין (דף כה:): **מי כאן הלל.** כלום כאן הלל ולשון גנאי לנשיא ישראל: **מפני מה ראשן של בבליים סגלגלות.** בילונ"ה בלע"ז שאינו עגול. לישנא אחרינא ראשן של בבליים סגלגל עגול: **תרוטות.** רכות: **שדרים בין החולות.** והרוח נושבת ונכנס בתוך עיניהם. ובמקום אחר מפרש תרוטות לשון עגולות בית מושב שלהן ואף כאן אני אומר כן ומפני שדרים בין החולות שינה אותם המקום שלא יהא סדק של עיניהם ארוך כשלנו ויכנס בו החול. וכן רגליהם של אפרקיים רחבות שלא יטבעו בבצעי המים ורבותינו מפרשים שדרים בין בצעי המים והולכין יחפין ומתפשטין רגליהן לפי שהמנעל דוחק הרגל ומעמידו על דפוס שלו: **כדי הוא הלל.** ראוי לכך: **הוציאו בנזיפה.** דתניא הבא לקבל דברי חברות חוץ מדבר אחד וכן גר הבא להתגייר וקבל עליו דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו במסכת בכורות (דף ל:): **גייריה.** וסמך על חכמתו שסופו שירגילנו לקבל עליו דלא דמיא הא לחוץ מדבר אחד שלא היה כופר בתורה שבעל פה אלא שלא היה מאמין שהיא מפי הגבורה והלל הובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו: **אפיך ליה.** כגון תשר"ק: **לאו עלי קא סמכת.** מנין אתה יודע שזו אלף וזו בית אלא שלמדתיך וסמכת עלי. דעל פה נמי סמוך על דברי: **אמת הבנין.** מקל שהוא אמת אורך ומודדים בו אורך הבנין שהיו קוצצין עם האומנין כך וכך אמות בכך וכך דמים: **דעלך סני לחברך לא תעביד.** ריעך וריע אביך אל תעזוב (משלי כז) זה הקב"ה אל תעבור על דבריו שהרי עליך שנאוי שיעבור חבירך על דבריך. ל"א חבירך ממש כגון גזלה גנבה ניאוף ורוב המצות: **אידך.** שאר דברי תורה: **פירושה.** דהא מילתא הוא לדעת איזה דבר שנאוי זיל גמור ותדע: **סופר.** מלמד תינוקות: **טכסיסי.** תיקוני צרכי המלך לפי הכבוד: **שלשתן.** הגרים הללו: **סדר זרעים.** שעל אמונת האדם סומכין להפריש מעשרותיו כראוי: **חוסן.** לשון יורשין ועל ידי אשה נולדו יורשין: **סדר נזיקין.** מושיען מזיק לפרוש מהיזק ומהתחייב ממון: **דעת.** עדיף מחכמה: **היא אוצרו.** הוא עיקר החשוב בעיניו לאצור ולעשות סגולה לזכרון: **קבעת עתים.** לפי שאדם צריך להתעסק בדרך ארץ שאם אין דרך ארץ אין תורה הוצרך לקבוע עתים לתורה דבר קצוב שלא ימשך כל היום לדרך ארץ: **בפריה ורביה.** היינו חוסן: **צפית לישועה.** לדברי הנביאים: **הבנת דבר מתוך דבר.** היינו דעת: **קב חומטון.** ארץ מלחה ומשמרת את הפירות מהתליע: **ואינו חושש.** למוכרה בדמי חטין דלאו אונאה היא שהרי שמירתן בכך:

יראת

שהמרו זה את זה. דיני אסמכתא מפורש במקום אחר (בבא מציעא דף עד. ושם):

אמונת זה סדר זרעים. מפרש בירושלמי שמאמין בחי העולמים וזורע:

וסותר

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' יבמות קט: ד"ה רעה וכו'], ב) [ברכות לג. וש"נ], ג) [עי' תוס' סנהדרין ז. ד"ה שלא ותוס' קדושין מ: ד"ה אין], ד) זה שייך לדיני מכירה, ה) [סוטה מז. סנהדרין קז: בכורות מל.] [תענית כד. נדרים סו:],

◆

גליון הש"ס

גמרא הלל גייריה. עי' יבמות דף כד ע"ב תוס' ד"ה לא בימי ודף קט ע"ב תוס' ד"ה רעה:

◆

לעזי רש"י

בילונ"ה [בישלונק"ש]. מארך, אינו מעוגל יפה.

◆

רבינו חננאל

בג' בני אדם שהמרו זה את זה, כל מי שיקניט הילל יטול [ד' מאות] זוז כו'. אמר ר"ל והיה אמונת עתיך וגו', אמונת זה סדר זרעים, עתיך זה סדר מועד, חוסן זה סדר נשים, ישועות זה סדר נזיקים, חכמת זה סדר קדשים, ודעת זה סדר טהרות, ואף על פי [כן] יראת ה' היא אוצרו, אי איכא יראת ה' אין ואי לא לא. רבא אמר בשעה שמכניסין את האדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, ציפית לישועה, פילפלתה בחכמה, הבנתה דבר מתוך דבר, אע"פ שיש בידך כל אילו אי איכא יראת שמים אין ואי לא לא. פי' חומטון, חול מערבין בתבואה, ואינו בא על סלמנטון והיא רצינתא, ומפורש בסוף המוכר את הספינה. כל ת"ח שיש בו תורה ואין בו

עין משפט נר מצוה

קי"ג א טור וש"ע א"ח סי' קנו:

קי"ד ב מיי' פ"א מהל' ת"ת הלכה ח טור וש"ע א"ח סימן קנה סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1 וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאֵפוֹד וּמְעִיל וּכְתֹנֶת תַּשְׁבֵּץ מִצְנֶפֶת וְאַבְנֵט וְעָשׂוּ בִגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹ לִי: שמות כח ד

2 וּבִנְסֹעַ הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבַחֲנֹת הַמִּשְׁכָּן יָקִימוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת: במדבר א נא

3 וְאָמַרְתָּ אֶל פַּרְעֹה כֹּה אָמַר יְיָ בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל: שמות ד כב

4 וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּיךָ חֹסֶן יְשׁוּעֹת חָכְמַת וָדָעַת יִרְאַת יְיָ הִיא אוֹצָרוֹ: ישעיהו לג ו